THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD.
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3967-4517
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1913

די אידישע קאלאניזאציע אין רוסלאנד

(דריטער און לעצטער אַרטיקעל)

מיר האָבען שוין געכטען אויף דעם פלאַן אָנגעצייגט, אז עס הערשען צווייערליי מיינונגען וועגען דעם גאַנצען פלאַן פון אידישער קאָלאָניזאציע אין סאָוויעט רוסלאַנד, איהר מעגליכקייט און ערפאָלג.

עס איז אויך פאַראַן נאָך א פראַגע — די פראַגע וועגען דער באַציהונג צו די אידישע קאָלאָניסטען מצד די ניט־אידישע שכנים. דעם שרייבער פון די שורות איז אויסגעקומען צו לעזען א רייע פריזואטע פעלעטאָנס, וועלכע דערצעהלען וועגען די צרות וואָס די פויערים, וועלכע זעהען אין זיי בעסערע קאָנקורענטען. ערשט די טעג האָט דער נייוראָרקער „מאָרגען זשורנאל" געמאָלדען וועגען דער וואַסענדער געגערשאפט וואָס די אוקראַינער פויערים צייגען אַרויס צו דער אידישער קאָלאָניזאציע, און וואָס נעהמט אָן א דראָהענדע פאָרם.

דאַרף מען האָבען א בעסערען סומך ווי מערעזשין, דער פיהרער פון די אידישע קאָמוניסטען אין רוסלאַנד. אויב מען קען איהם חושד זיין, איז גיכער אין אביבערשאַצונג די אידישע קאָלאָניזאציע, ווי אין איהר אונטערשאַצונג. אין הער מערעזשין האָט אין דער לעצטער צייט עפענט ליך ערקלערהט, אז דער גאַנצער אידישער קאָלאָניזאציאָנס־פלאַן לעבט איבער א שווערען קריזיס. ווייל עס איז פאַראַן אי א מאַנגעל אין לאַנד, און אי שמערט די פיינדליכע האַלטונג מצד די פויערים.

דאָס זשע בלייבט צו טאָן? וועמען גלויבט מען?

דאָרטען וואו צוויי צדדים זענען זיך סתור, מוז מען אָנקומען צו א דריטען צד, אין הערען וואָס עס האָט צו זאָגען.

אין דאָ קומען מיר צום שלום, צו אונזער אויספיהר פון די אָנגעגעבענען אין באַטראַכטע אַרגומענטען.

דאַרוס ניט שיקען אַן אומפאַרטייאישע קאָמיסיע וואָס זאָל די זאַך גרינדליך אונטערזוכען און אויספאָרשען?

וואָרום זאָלען מיר ניט האַנדלען ווי עס האַנדלען פיעלע אינטער אזעלכע אומשטענדען?

דריי צדדים זענען פאַראַן אין די באַציהונגען צום קאָלאָניזאציאָנס פלאַן — פריינט, געגנער, און אומפאַרטייאישע. וואָרום זאָל מען ניט קלענען צוזאַמענשטעלען אַן אַל־אידישע קאָמיסיע וואָס זאָל פאַרטרעטען אַלע שיכטען, און צו וועלכער אַלע זאָלען האָבען צוטרויען. אין דער רעזולטאַט פון זייער אונטערזוכונג. זייער באַריכט, זאָל קענען דיענען אַלס וועגווייזער.

מען וועט אויסזעצען, אז אזא אונטערזוכונג דאַרף נעהמען צייט, אָבער עס איז דאָך גלייכער צו נעהמען צייט, איידער צו מאַכען טעות־ען. און ווידער מיינען עס דאָך ניט אז צוליעב אַן אונטערזוכונג, דאַרף דערווייל די אַרבייט אָפּגעשטעלט ווערען, די אָנגעהויבענע טעטיגקייט ווערט דאָך פאַרגעזעצט.

עס איז אויך ניט קיין פראַגע וועגען געלט, וואָס אזא קאָמיסיע דאַרף קאָסטען, ווייל אויב עס איז פאַראַן אזא ענטוזיאַזם פאַר דער קאָלאָניזאציאָנס־זאַך, וועט מסתמא די נויטיגע סומע געשאַפען ווערען.

הייגט צו טאָג איז די אידישע פרעסע פול מיט פשט־לאַך פאַר אַן געגען, אָבער אַן אונטערזוכונג פון א קאָמיסיע, וועט אויעקמאַכען מיט די אַלע אומזיסטע דעבאַטען.

א אידיש וואָכענבלאַט וואָס ערשיינט אין בערלין, „דאָס אידישע וואָכענבלאַט", האָט שוין אויך געמאַכט דעם זעלבען פאָרשלאַג וועגען א קאָמיסיע, און ניט דערביי אַן, אז מען דער זעלבער מיינונג אויך דו. פאַזל נאַטאַן, דער פיהרער פון „דאָס אידיש־פאַראיין", און דאָס איז דער איינציגער לאַגישער שלום, צו וועלכען מען קען קומען אונטער די יעצטיגע אומשטענדען.

עס איז ניט די פראַגע פון גלויבען וועמען עס איז, נאָר פון אויספאָרשען די אמת'ע ווירקליכע לאַגע. און עס אויספאָרשען אויף אזא אופן, צו וועלכען אַלע זאָלען האָבען צוטרויען.

זענען געלעכט די קאָמוניסטען אין זייערע פריינט, וועלכע זעהען קאָלאָניזאציאָנס־מעגליכקייטען אין דער אידישער קאָלאָניזאציע?

זענען געלעכט יענע ציוניסטען, וועלכע זעהען אין דעם גאָר אַן אַנטי־פאַלעסטינע באַזעגונג?

זענען געלעכט די וועלכע גלויבען, אז בלויז קליינע צאָהלען אידען קענען קאָלאָניזירט ווערען?

זאָל אַן אומפאַרטייאישע אידישע קאָמיסיע זוכען צו געבען דעם ענטפער אויף דעם.

ציט פאַר סענאַט - רעפאָרם

אז דער קאַנאַדער סענאַט באַטראַכט זיך ניט ווי א מושב זקנים, און מישט זיך אין דער וויכטיגסטער גזעצגעבונג פון לאַנד, ווערט פון איהם אַרויסגעצייגט גאַנץ אָפט. שוין ניט איין וויכטיגער גזעצן־פראָיעקט איז געטויט געוואָרען פון'ם סענאַט, נאָכדעם ווי ער איז אָנגענומען געוואָרען פון'ם האַוז אָף קאָמאָנס.

שוין שיהנען עטליכע חדשים ווי דער פאַרלאַמענט פאַרהאַנדעלט דעם גזעצן־פראָיעקט וועגען עלטער־פענסיע. דער גזעצן ווי אָנגענומען פון'ם פאַרלאַמענט, איז ווייט פון צו זיין גענוג וויייטגעהענדע; ערשטענס איז עס נאָך פאַר אַלטע פון איבער 70 יאָהר, צווייטענס איז די פענסיע א גאַנץ קליינע, צווייטענס דאַלאַר א חודש. און דריטענס בלייבט איבער פאַר יעדער פראָווינץ צו צושטימען צום גזעצן אָדער ניט, ווייל זי דאַרף דעקען א העלפט פון די אויסגאַבען.

דאָס גזעצן איז דאַריבער גאַנץ באַגרענעצט, און דאָך איז עס געווען צופיעל פאַר אונזער סענאַט. און מיט 46 שטימען געגען 21, האָט דער סענאַט דינסטאָג צוריקגעוויזען דעם ביל. מאַטיוורענדיג דערביי, אז די רעגירונג האָט ניט קיין וויסענשאַפטליכע איבער אַלגעמיינע פאַר אַלטע דאַרפען זיין א פראָווינציעלע אָנגעלעגענהייט.

אין מערקווירדיג, געגען דעם ביל האָבען אויך געשטימט ליבעראַלע סענאַטאָרען, כאָטש ער קומט פון א ליבעראַלער רעגירונג.

מען האָט אַמאָל געדאַרפט וועגען סענאַט־רעפאָרם, פרעמיער קינג האָט עס אפילו געמאַכט אַלס זיין וואַהלאיש, און אויב עס איז ווען געווען א צייט פאַר דעם, איז עס זיכער יעצט.

מיט'ן טויטען דעם עלטער־פענסיע ביל, האָט דער יעצטיגער סענאַט אין איבעריגען מאַכט אונטערגעשריבען זיין טויטען־ווערדיגקייט.

זכרונות וועגען שלום עליכם

פון ל. ראזענבלום

אין כארקאָווער „שטערן" זענען אָפּגעדרוקט געוואָרען די דאָזיגע זכרונות פון ל. ראָזענבלום, א לעהרער פון פעריאַסלאַוו, שלום עליכמ'ס געבורטס שטאָדט, און וועלכער איז געווען שלום עליכמ'ס א תלמיד.

דער קליינער נאַכמאַכער

א קליין, דאַר איינגעלע מיט בלאָנדע הערעלאַך און קלוגע לאַכענדיגע אויגען לעך, — דאָס איז געווען אין דער יוגענט שלום עליכם, נחום ראַבינאָוויטשעס (אָדער ווי מען האָט איהם נערופען ביי אונז אין שטעטעל: נחום וועוויקס) דריטער זוהן. די מוטער איז געשטאָרבען אין דער כריסטער כאַלערא־עפידעמיע, און די שטיעף־מוטער, חנה די בלינדע, האָט מעהר פון אַלע שטיעפקינדער פיינט געהאַט דעם קליינעם שלומ'ען — פאַר זיין פרעהליכען און לעבהאַפטען כאַראַקטער, פאַר זיין נאַכמאַכען יעדען איינציגען.

מען דערצעהלט, ווי אזוי דער קליינער שלומ'קע האָט איינמאָל קאַפּערט זיין זיידען — משה ווייס האַמאַרנער פון באַסלעוו. פרייטאָג צונאַכטס האָט שלומ'קע באַמערקט ווי ער מאַכט קידוש, און טאַקע באַלד אויפ'ן אָרט איהם נאַכצומאַכען: פאַרשטעקט מיט צוויי פינגער דאָס בריינטע נעזעלע (דער זיידע האָט געפאַנעפט), זיך צושאַקעלט און אָנגעהויבען אויף א קול „יום הששי" אז אַלע האָבען זיך געשטיקט פאַר געלעכטער.

עס פאַרשטעהט זיך, אז דער „מוה" מען" פלעגט ער אויך קאַפּערען, ווי זי וויעקלט זיך אין איהר טערקישען שאַל, גאַרגעלט אויף איהר בערדיטשעווער איסשפּאַראַך, שילט די קינדער, שריגט אויפ'ן מאַן און אזוי ווייטער.

קיין אַנדער נאָמען, ווי די „פאַרשלעפּטע קרענק", האָט ער ביי איהר ניט געהאַט. דער פאָטער איז נדאַר געווען א שטילער און האָט אַלץ אויך געגוג געליטען פון איהר.

פון אכסניה אין דער אוטשילישטשע

נחום ראַבינאָוויטש האָט געהאַלטען אַן אכסניה, וואוהין עס פלעגען פאָרפאָהרען „ליטואַקעס" — תבואה הענדלער, איבערהויפּט פון פינסק. קיין כאַהן איז נאָך אין דעם געגענט ניט געווען און די תבואה פלעגט נעהן מיט'ן וואַסער. פעראַיאַסלאַוו איז 10 וויאַרסט פון דניעפּער.

איז שלום מיט מזל געוואָרען דער אכסניה משרת: געטראָגען סאַמאָווארען די געסט, געפּוצט זיי די שטיוועל, געגאַנגען אין שליחות וכדומה, איבער הויפּט איז ער געווען צוגעשטעלט צום אורח וואַלפסאַן, אַן אָנגעשטעלטער פון די „לוריעס", ארום וועלכען אַלע חוזדיגע האָבען געפאַדקעוועט, געציטערט ער זאָל ניט אריבערפאָהרען צום קאָנקורענטן און אריינפאָהרען פונקט אַנטקעגען איבער דער גאַס.

א גוטען פריינד האָט נחום וועוויקס געהאַט, וואָס פלעגט איהם אָפט באַזוכען — דאָס איז געווען אריה קראַסנאָפּאָלין („אַרנאָלד פון פידוואַרקעס"). דער דאָזיגער פאַרשוין, וועלכער איז ערשט פריהער מיט עטליכע יאָהר געשטאָרבען, האָט זיך מיט שיינען אויגען אויף זיין פעדער. דורך דער דאָזיגער כאַראַקטער פון גוראָר האָט זיך דער פאַרייאַר „פון וועלכער אין קען רייטען אויף זיין פעדער.

דורך דער דאָזיגער כאַראַקטער פון גוראָר האָט זיך דער פאַרייאַר קלערעקאַלער געגעבען אַן עפּיהלט באַליי דיגונג, ניט פערזענלעך, אָבער אויף אַלגעמיין הערינער פון דער פראַנצאָזיישער און אַלס באַשיצער פון פרומהייט און טוגענד. ער האָט אָנגעשריבען אַן אַרטיקעל אין „עכא דע פאַריז", אין וועלכען ער באַמיהט זיך צו באַווייזען, אז פראַנס'ס נאַציאָנאַלע עהרע ווערט אין פראַנצאָזישען נאַציאָנאַל טעאַטער באַוואָרפען מיט שמוץ. באַלד האָט אויך פראָטעס טירט די ליגע פון פאַטריאָטען", פון וועלכער דער פאַקסעלנאַ איז פרעזידענט. זייער גענעראַל סעקרעטאַר קרוזאָן האָט געשריבען צו דער אַדמיניסטראַציע פון דער „אַקאַדעמיע פראַנסעז": ווען איהר וועט ניט דעם דאָזיגען שמוץ אַראָפּנעהמען פון דער ביהנע־דאָ וועלען מיר דאָס טאָן!

דאָס דאָזיגע פאַרשפּרעכען האָבען זיי אויפ'ן נעקסטען טאָג געהאַלטען. אין צווייטען אָפּט האָבען זיי געמאַכט אזא טעאַטער סקאַנדאַל, וואָס דאָס קלאַסישע טעאַטער פון פראַנקרייך האָט שוין זייט לאַנגע יאָהרען ניט דורכגעמאַכט. מען האָט געפייפט, געשריען און גלאַקאַפּט. אין די לאָזשען זיינען געשטאַנען אפיציערען און געשריען „אַראַפּ מיט דעם פאַר האַנגען!" די שוישפּעלער האָבען ווייטער ניט געקענט שפּיעלען. דער אקטיאָר, וואָס האָט געשפּיעלט די ראָליע פון גענעראַל, האָט געמוזט אַרויס אויף דער ביהנע א ן זיך ענטשולדיגען, ער האָט געזאָגט מיט א ציטערדיגער שטימע: „איך בין אליין, א וואהן פון אַן אפיציער און איך וואָלט די דאָזיגע ראָל ניט איבערגענומען, ווען איך וואָלט געגלויבט, אז דאָס שטיק ענטהאַלט א באַליידיגונג פאַר דער ארמיי", מען האָט איהם אָפּלאַדיגט, אָבער דער טומעל האָט ווייטער אָנגעהאַלטען.

דער טעאַטער סקאַנדאַל איז דערגאַנגען ביז צום פראַנצאָזיישען פאַראַלאַמענט. ביי דער דיסקוסיע אין דער „שעמבער דעפּוטע" איבער דעם בודזשעט פאַר קולטוס און וויסענשאַפט, האָט דער נאָמען פון פריציישער אַנשטאַלט פאַר ערד ענינים אין יערען אויעזד) א יעהרליכע סטיפענדיע פון הונדערט רובעל פאַר די בעסטע תלמידים. די סטיפענדיע האָבען באַקומען די 2 אידישע בעסטע שילער, צוויישען זיי — שלום ראַבינאָוויטש. דערביי האָט ער באַקומען דעם קלענערען חלק, 40 רובל, און איז געווען שטאַרק באַלייידיגט דערפון. זיינע פראָטעסט־אויסדרוקען האָט דער צוקונפטיגער שלום עליכם אַרויסגעטראָגען אין דער „עפענטליכקייט". ד. ה. אויפגעשריבען אויף אַלע פאַרקענס און וועגען.

אזא טבע האָט ער געהאַט: האַלטען אין קעשענע שטיקלעך קוויהל און קרייד — דאָס ערשטע פאַר די ווייסע, געשמירטע וועגען און דאָס צווייטע — פאַר די פאַרקענס. שרייבען פלעגט ער, איבערהויפּט שפּעט אין אָוועגס, ווען דאָס שטעדטעל איז שוין געשלאָפען, טיהר און פענסטער פאַרשפּאַרט און קיין מענשען האָט מען ניט געזעהען אין גאַס. נישט אויגנבליק איז מיר אויסגעקומען אין דער פריה זעהען, גייענדיג אין חדר, ווי די דיענסטמיידלעך שמירען אויף דאָס ניי אָפּ די מיט קוויהל באַשריבענע וועגען און פאַרשאַפט זיי אַלע טאָג איבערגיג אַרייביס.

איינמאָל האָט זיך מיט איהם געטראָפען א „מאַיסע מעשה", וואָס האָט פאַרשאַפט גרויסע יסורים פון פרומען פאָטער. דער פרידענס־ריכטער ראַמאַנאָווסקי (אין שטאַדט האָט מען איהם גערופען „דער שטאַדט־ריכטער", ווייל אין משך פון א סך צעהנטליגער יאָהרען פלעגט ער פינקטליך 8 אזייגער אין דער פרוה נעהן אין גערעכט און 4 בייטאָג — צוריק אהיים) האָט איהם געפאַקט שבת בעת ער איז געגאַנגען אהיים אַנגאַנג שטעדטעל האָט נאָך געהאַלטען אין רעכטען שבת'דיגען שלאָף, ביי דער „אַרבייט".

דער פרומער ראַמאַנאָווסקי האָט ניט געקאָנט צוזעהען דעם חלול שבת פון אזא שנעק און האָט איהם צוגעשטעלט א בענקעלע פאַרן פאָטער. דאָס שטעדטעל האָט דעמאָלט געקאָכט: סטייטש, אזא מעשה — חלול שבת בפרהסיה, און א גוי זאָל זיך דאַרפען אָנגענעהמען גאַטעס קרוזוען... עס פאַרשטעהט זיך, וואָס פאַר א פסק שלום האָט דאַמאָלסט געבאַפעט ניט אזוי פון'ם פאָטער, ווי פון דער שטיעף־מוטער און פון'ם פעטער פינו מיט דער שעהנער באַרד.

א לעהרער אהן א מזל

אין 1876־טען יאָהר ענדיגט ער די אויעזדנע שול און ווערט א פריוואַטער לעהרער אויף רוסיש. אין פעריאַסלאַוו זענען שוין דאַמאָלס געווען עטליכע לעהרער, וועלכע זענען אָפּגעשילדערט אין „פון'ם יאָריך". ראַבינאָוויטש האָט ניט געפונען קיין „לייטזעלינקייט" אין די אויגען פון דער אידישער באַפעלקערונג, צוליעב זיין שייגעצערייי און שמד־שטיק לעך און געהאַט זעהר וועניג „שטודענטן". ווי אַנדערע, ווייל ער איז נאָך פאַרט געווען א „אינגעל — א קונדס".

אין ערך אין א יאָהר אַרום פאָהרט ער אוועק, אונטער דער ווירקונג פון אַרנאַלד קראַסנאָפּאָלין, קיין זשיטאָמיר, מיט דער האָפענונג אָנצוקומען אין דעם געוועזענעם אידישען לעהרער אונסטיטוט. נאָר דעם עקזאַמען האָט ער ניט אויסגעהאַלטען און אינגיבען צוריקגעקעהרט זיך קיין פעריאַסלאַוו. נאָר נישט לאַנג פאַרבראָכענס ער דאָרטען. קיין „אוראָקען" באַקומט ער נישט (בכלל איז איהם אין דער הינזיכט נישט געגאַנגען) און ער פאָהרט אוועק אין זיין מוטערס געבורטס שטעדטעל, באַסלעוו, און פאַרנעהמט זיך וויעדער מיט לעהרעריי.

קיין באַסלעוו און צוריק

זיין יענער צייט פלעגט ער שרייבען אויפ'ן משכיל־שען יאָר, וועלכע זענען אין ערגעץ ניט געדרוקט געווען. באַטאָט ער באַזיצט גוט שרייבט העברעאיש, בלייבט ער לעהרער אויסשליסליך נאָר פון דער רוסישער שפּראַך.

אין באַסלעוו באַקומט ער א נאָמען פון א יענער אין דער רייכער אידישער גוט באַזיצער אַרום באַסלעוו מלך לאָיעוו, לאַדעט איהם אין פאַר א לעהרער צו זיין בת־יחידה. דאָס איז געווען די ערשטע קענטשאַפט מיט זיין קינסעטיגער צווייטער פרוי.

אין 1878־טען יאָהר, אין דער צייט פון דער רוסיש־טערקישער מלחמה, פעהרט ער זיך אום צוריק אהיים, צוליעב פאַמיליען סיבות, אין פאַרנעהמט זיך ווייטער מיט „שטודענטן".

דער ערשטער ראַמאַן

אין דער דאָזיגער צייט קומט פאַר זיין ערשטער ראַמאַן מיט מנוחה'ן, צאַלע דעם „חזנ'ס טאָכטער. כאָטש ער איז געווען א „באַלעבאַטיש קינד", ר' נחום וועוויקס א זוהן (דער פאָטער האָט שוין די אַכסניה לאַנג אָפּגעלאָזט און געהאַט א ווייניקער) און ז' — אַן ארם מיידעל, וואָס איהר פאָטער, צאַלי, איז געווען א חזן אין דער „קאַלטער" שוהל, נאָר שלום, אַלס א בחור — א כרען, איז געווען אויסגעמישט מיט אַלעמען אין שטעדטעל, מיט יונג און אַלט. און כאָטש מען האָט איהם ניט שטאַרק ליעב געהאַט פאַר זיין אַפּאַטען און ווייצלען פון יעדען באַזונדער, האָט מען פאָרט איהם גערופען „אונזער שלום עליכם", ווייל טאַקע מיט יעדען איינציגען איז ער געווען א גוטער ברודער ביז לעצט. אזוי ארום איז זיין ליטעראַרישער פסעוודאָנים „שלום עליכם" פאַר איהם פאַרפעסטיגט געוואָרען נאָך מיט פיעל יאָהרען פריהער.

אין שטעדטעל האָט מען דערצעהלט נאָר נישט קיין שעהנע מעשות פון דעם „פאַדעל". און ווער ווייסט מיט וואָס דער „ראַמאַן" וואָלט זיך געענדיגט, ווען ניט אין א שעהנעם שבת'דיגען טאָג, בעת דער חזן מיט דער חזנ'טע זענען געשמאַקט געשלאָפען נאָכ'ן וואַרעמס, איז מנוחה אַנטלאָפען מיט א פשוט'ן קריסט, א משרת פון קאַטעלניקאָווס אייזען קלייט. (די מעשה איז דוקא נישט פאַרגעקומען אזוי ווי שלום עליכם באַשרייבט זי אין דעם צווייטען טייל פון זיין פוג'ם יאָריך". ער איז שוין דאַמאָלס אַלט געווען אומגעפעהר א יאָהר 19).

פריהער ראַבינער, נאַכדעם באַנקיר

אַנהויב 1880־טען יאָהר, האָט די פאַלטאַוועער „וועבערנסקאיע פראַוולעניע" פאַראָרדענט, אז פאַר א „קאַזאַנעם ראַבינער" קאָן מען אויסקלייבען אפילו א מענשען מיט נידעריגער בילדונג, ד. ה. מיט א צייגניש פון א אויעזדנער שול. דאָס שטעדטעל לובען (פאַלטאַוועער גובערניע) האָט נראַד אין יענער צייט געזוכט א ראַבינער, און שלומ'ען האָט אָפּגעגליקט צווישען אַנדערע קאַנדידאַטען, צו פאַרגענעמען די שטעלע.

אין 1883־טען יאָהר, נאַכדעם ווי ער האָט שוין באַוויזען דאָרט חתונה צו האָבען און זיך גט'ן, פאַרלאָזט שלום לובען און קעהרט זיך ווידער אום קיין באַסלעוו. אַלס לעהרער ווערט ער איינגיבען פאַרוואָנד דעלט אין א חתן, עס פאַרשטעהט זיך, אז לאָיעוו (אָדער ווי ער רופט איהם אין די „צוויי שטייגער" — משה ליסטיקאָוו) האָט ניט געוואָלט הערען פון דעם שידוך מיט אן ארעמען בחור א לעהרער.

נאָר ווי עס האָט זיך דערנאָך ארויסגעוויזען, איז דאָס שוין געווען אַן אפּגערעדטע זאַך פון פרוהער און אפילו די דערצעהלונג לוטט „צוויי שטייגער", אונטער וועלכער ער איז אונטערגעשריבען „ראַבינער שלום ראַבינאָוויטש, לובני" איז אויך געווען אַנגעשריבען מיט אַן אויגאַנס . . . דאָס פאַרעל פאָהרט געהיים אויעזדנע קין ביעלאַ צערקאָוו, שטעלען א שטיל חופה און בלייבען דאָרט א געוויסע צייט. דאָ באַקענט ער זיך מיט איינינע אינטעליגענטען אידיישיסטען און אונטער זייער ווירקונג נעהמט ער אָן שרייבען פעליעטאָנען אין „פאָלקס בלאַט" (וויבאָרעס, איבערגעבאַטע ברעף פון רב לייבעלען פון דער וועלט צו רב וועלוועלען אויף יענער וועלט, א. א.)

אין 7־טען ביכעל פוג'ם זשורנאַל „יעווריייסקאיע אבאזרעניע", פאַר 1884־טען יאָהר, דראַנגירט דורך ה. ראַבינאָוויטש און דאָקטאַר ל. מאַנטאַר, אַלס בייט לאַנג צו דער צייטונג „רוסקי יעווריי" איז געדרוקט זיין אויגצינג וועדק אויף רוסיש „לי טרוימער".

אין 1886 יאָהר שטאַרבט זיין שווער מלך לאָיעוו, אין לאָזט איבער א גרויסען פאַרמעגען, איבער א מיליאָן.

שלום ווערט דער אפּטרופּוס איבער דעם מאַנצען פאַרמעגען און פאַהרט ארויס קיין קיעוו, וואו ער עפענט א באַנקירער הויז און הויבט אָן שפּיעלען אויף דער בירזשע (זיין וואַרענונג איז געווען אויף קליין־וואַסילקאָווער נאַס נומער 24).

די פען איז גובר

גלייבצייטיג דייסט ער זיך ניט אָפּ פון זיין ליטעראַרישער אַרבייט. אין די יאָהרען 1888—1889 ניט ער ארויס זיין „פאָלקס־ביבליאָטעק", אין וועלכער עס האָבען זיך באַטייליגט די בעסטע ליטעראַרישע כחות אָבער אויף פשוטע לייט, בעלי מלאכות. איך געדענק ווי אזוי ער איז געווען צופריעדען, ווען א פעריאָדיקער לאָווער שניידער, מענדעל נעפּע, האָט איהם צוגעשיקט א בעריכט פאַר דער „פאָלקס־ביבליאָטעק".

אין אַנהויב 90־ער יאָהרען ווערט ער אָן זיין נאַצען פאַרמעגען אויף דער בירזשע און מוז אָפּסטעהען פון קיעוו.

פון דעמאָלט אָן גיט ער זיך מעהר פאַר אַלץ אָפּ צום שרייבען.

תלמיד.

GILLETT'S PURE FLAKE LYE
YOUR OWN MAKE 50
שפּאַרט געלט!
מאַכט אייער אייגענע האַרטע אָדער ווייכע זייף נוצענדיג דאָס ווייסט עפּעס אין —
GILLETT'S PURE FLAKE LYE
עס קאָסט וועניגער צו מאַכען זייף ווי צו קויפען עס!
פולע דירעקשאָנס מיט יעדען „קען"
נוצט אויך דזשילעט'ס לאי פאַר יעדער ריינינגונג דיזינפעקציע שפּרעצען וואַשען און ד. צ. ל.

א טעאַטער סקאַנדאַל איז פאַריז

(א קאָרעספּאָנדענץ פון פאַריז)
פון א. לענסקי.

אין דער פאַריזער „קאָמעדיע פראַנסעז" איז געשפּיעלט געוואָרען א פּיעסע פון דעני אַמיעל און אַנדרי אָבעי מיט'ן נאָמען „לאַקאַרקאַס". דער אינהאַלט פון דעם שטיק שילדערט אין אַלטען פענעאַ נירטען פראַנצויזישען גענעראַל וואָס וועהרט אָפּגענאַרט פון זיין פרוי און וועלכער לעבט רוהיג מיט זיין שיקזאַל, אזוי לאַנג ווי ער האָט צו־רויכערען גוטע צי גאַרען מיט קען רייטען אויף זיין פערד.

דורך דער דאָזיגער כאַראַקטער פון גוראָר האָט זיך דער פאַרייאַר קלערעקאַלער גענעראַל דע קאַסטעלנאַ געפיהלט באַליידיגט, ניט פערזענלעך, אָבער אויף אַלגעמיין הערינער פון דער פראַנצאָזישער אַרמיי און אַלס באַשיצער פון פרומהייט און טוגענד. ער האָט אָנגעשריבען אַן אַרטיקעל אין „עכא דע פאַריז", אין וועלכען ער באַמיהט זיך צו באַווייזען, אז פראַנס'ס נאַציאָנאַלע עהרע ווערט אין פראַנצויזישען נאַציאָנאַל טעאַטער באַוואָרפען מיט שמוץ. באַלד האָט אויך פראָטעס טירט די ליגע פון פאַטריאָטען", פון וועלכער דער פאַקסעלנאַ איז פרעזידענט. זייער גענעראַל סעקרעטאַר קרוזאָן האָט געשריבען צו דער אַדמיניסטראַציע פון דער „אַקאַדעמיע פראַנסעז": ווען איהר וועט ניט דעם דאָזיגען שמוץ אַראָפּנעהמען פון דער ביהנע־דאָ וועלען מיר דאָס טאָן!

דאָס דאָזיגע פאַרשפּרעכען האָבען זיי אויפ'ן נעקסטען טאָג געהאַלטען. אין צווייטען אָפּט האָבען זיי געמאַכט אזא טעאַטער סקאַנדאַל, וואָס דאָס קלאַסישע טעאַטער פון פראַנקרייך האָט שוין זייט לאַנגע יאָהרען ניט דורכגעמאַכט. מען האָט געפייפט, געשריען און גלאַקאַפּט. אין די לאָזשען זיינען געשטאַנען אפיציערען און געשריען „אַראָפּ מיט דעם פאַר האַנגען!" די שוישפּעלער האָבען ווייטער ניט געקענט שפּיעלען. דער אקטיאָר, וואָס האָט געשפּיעלט די ראָליע פון גענעראַל, האָט געמוזט אַרויס אויף דער ביהנע א ן זיך ענטשולדיגען, ער האָט געזאָגט מיט א ציטערדיגער שטימע: „איך בין אליין א וואָהן פון אַן אפיציער און איך וואָלט די דאָזיגע ראָל ניט איבערגענומען, ווען איך וואָלט געגלויבט, אז דאָס שטיק ענטהאַלט א באַליידיגונג פאַר דער ארמיי", מען האָט איהם אָפּלאַדיגט, אָבער דער טומעל האָט ווייטער אָנגעהאַלטען.

דער טעאַטער סקאַנדאַל איז דערגאַנגען ביז צום פראַנצאָזישען פאַראַלאַמענט. ביי דער דיסקוסיע אין דער „שעמבער דעפּוטע" איבער דעם בודזשעט פאַר קולטוס און וויסענשאַפט, האָט דער נאָמען פון פאַריזער אַנשטאַלט פאַר ערד ענינים אין יערען אויעזד) א יעהרליכע סטיפענדיע פון הונדערט רובעל פאַר די בעסטע תלמידים. די סטיפענדיע האָבען באַקומען די 2 אידישע בעסטע שילער, צוויישען זיי — שלום ראַבינאָוויטש. דערביי האָט ער באַקומען דעם קלענערען חלק, 40 רובל, און איז געווען שטאַרק באַליידיגט דערפון. זיינע פראָטעסט־אויסדרוקען האָט דער צוקונפטיגער שלום עליכם אַרויסגעטראָגען אין דער „עפענטליכקייט". ד. ה. אויפגעשריבען אויף אַלע פאַרקענס און וועגען.

אזא טבע האָט ער געהאַט: האַלטען אין קעשענע שטיקלעך קוויהל און קרייד — דאָס ערשטע פאַר די ווייסע, געשמירטע וועגען און דאָס צווייטע — פאַר די פאַרקענס. שרייבען פלעגט ער, איבערהויפּט שפּעט אין אָוועגס, ווען דאָס שטעדטעל איז שוין געשלאָפען, טיהר און פענסטער פאַרשפּאַרט און קיין מענשען האָט מען ניט געזעהען אין גאַס. נישט אויגנבליק איז מיר אויסגעקומען אין דער פריה זעהען, גייענדיג אין חדר, ווי די דיענסטמיידלעך שמירען אויף דאָס ניי אָפּ די מיט קוויהל באַשריבענע וועגען און פאַרשאַפט זיי אַלע טאָג איבערגיג אַרייביס.

איינמאָל האָט זיך מיט איהם געטראָפען א „מאַיסע מעשה", וואָס האָט פאַרשאַפט גרויסע יסורים פון פרומען פאָטער. דער פרידענס־ריכטער ראַמאַנאָווסקי (אין שטאַדט האָט מען איהם גערופען „דער שטאַדט־ריכטער", ווייל אין משך פון א סך צעהנטליגער יאָהרען פלעגט ער פינקטליך 8 אזייגער אין דער פרוה נעהן אין גערעכט און 4 בייטאָג — צוריק אהיים) האָט איהם געפאַקט שבת בעת ער איז געגאַנגען אהיים אַנגאַנג שטעדטעל האָט נאָך געהאַלטען אין רעכטען שבת'דיגען שלאָף, ביי דער „אַרבייט".

דער פרומער ראַמאַנאָווסקי האָט ניט געקאָנט צוזעהען דעם חלול שבת פון אזא שנעק און האָט איהם צוגעשטעלט א בענקעלע פאַרן פאָטער. דאָס שטעדטעל האָט דעמאָלט געקאָכט: סטייטש, אזא מעשה — חלול שבת בפרהסיה, און א גוי זאָל זיך דאַרפען אָנגענעהמען גאַטעס קרוזוען... עס פאַרשטעהט זיך, וואָס פאַר א פסק שלום האָט דאַמאָלסט געבאַפעט ניט אזוי פון'ם פאָטער, ווי פון דער שטיעף־מוטער און פון'ם פעטער פינו מיט דער שעהנער באַרד.

ציט פאַר סענאַט - רעפאָרם

אז דער קאַנאַדער סענאַט באַטראַכט זיך ניט ווי א מושב זקנים, און מישט זיך אין דער וויכטיגסטער גזעצגעבונג פון לאַנד, ווערט פון איהם אַרויסגעצייגט גאַנץ אָפט. שוין ניט איין וויכטיגער גזעצן־פראָיעקט איז געטויט געוואָרען פון'ם סענאַט, נאָכדעם ווי ער איז אָנגענומען געוואָרען פון'ם האַוז אָף קאָמאָנס.

שוין שיהנען עטליכע חדשים ווי דער פאַרלאַמענט פאַרהאַנדעלט דעם גזעצן־פראָיעקט וועגען עלטער־פענסיע. דער גזעצן ווי אָנגענומען פון'ם פאַרלאַמענט, איז ווייט פון צו זיין גענוג וויייטגעהענדיג, ערשטענס איז עס נאָך פאַר אַלטע פון איבער 70 יאָהר, צווייטענס איז די פענסיע א גאַנץ קליינע, צוואַנציג דאָלאַר א חודש. און דריטענס בלייבט איבער פאַר יעדער פראָווינץ צו צושטימען צום גזעצן אָדער ניט, ווייל זי דאַרף דעקען א העלפט פון די אויסגאַבען.

דאָס גזעצן איז דאַריבער גאַנץ באַגרענעצט, און דאָך איז עס געווען צופיעל פאַר אונזער סענאַט. און מיט 46 שטימען געגען 21, האָט דער סענאַט דינסטאָג צוריקגעוויזען דעם ביל. מאָטיווירענדיג דערביי, אז די רעגירונג האָט ניט קיין וויסענשאַפטליכע איבער אַלגעמיינע פאַר אַלטע דאַרפען זיין א פראָווינציעלע אָנגעלעגענהייט.

אין מערקווירדיג, געגען דעם ביל האָבען אויך געשטימט ליבעראַלע סענאַטאָרען, כאָטש ער קומט פון א ליבעראַלער רעגירונג.

מען האָט אַמאָל געדאַרפט וועגען סענאַט־רעפאָרם, פרעמיער קינג האָט עס אפילו געמאַכט אַלס זיין וואַהלאיש, און אויב עס איז ווען געווען א צייט פאַר דעם, איז עס זיכער יעצט.

מיט'ן טויטען דעם עלטער־פענסיע ביל, האָט דער יעצטיגער סענאַט אין איבעריגען מאַכט אונטערגעשריבען זיין טויטען־ווערדיגקייט.